2015D45273

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij de fracties van de VVD, PvdA, SP, GroenLinks en ChristenUnie de behoefte de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken Handel van 27 november 2015 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1548) alsmede het verslag van de Handelsraad van 7 mei 2015 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1499) en het BNC-Fiche inzake de Mededeling van de Europese Commissie over de nieuwe handelsstrategie: «Handel voor Iedereen».

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

I. Inbreng van de fracties

Inbreng VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brieven en bijlagen van de Minister over de Raad Buitenlandse Zaken Handel. De VVD-fractie heeft hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

EU-VS Handelsakkoord

In de brief van de Minister over de Raad Buitenlandse Zaken Handel van 7 mei 2015 staat te lezen dat er een voorzichtige stap is gezet richting meer transparantie aan de kant van de Verenigde Staten inzake de onderhandelingen over het vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP). In Europese hoofdsteden zijn reading rooms geopend in Amerikaanse ambassades. De leden van de VVD-fractie noemen dat voorzichtig positief, maar zijn het met de Minister eens dat dit nog niet genoeg is. Een mate van geslotenheid is begrijpelijk tijdens onderhandelingen over handelsverdragen, maar op zijn minst zouden nationale parlementariërs toegang moeten krijgen tot de documenten, iets wat reeds het geval is aan Europese zijde en waarvan de leden van de VVD-fractie dankbaar gebruik hebben gemaakt. Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie een toelichting van de Minister op de huidige stand van zaken rond de wil aan Amerikaanse zijde om meer stappen te zetten op dit terrein.

Tussen 14 en 23 oktober vond de elfde ronde van de onderhandelingen plaats in de Verenigde Staten. Kan de Minister terugblikken op die ronde? Wat zijn volgens haar de belangrijkste resultaten die in deze ronde zijn behaald?

Voorstel Europese Commissie voor investeringsbescherming

De Minister spreekt in de brief – in het gedeelte over het Europese voorstel voor investeringsbescherming – over het uitsluiten van parallelle claims. De leden van de VVD-fractie zijn verheugd te zien dat de Minister zich daarvoor inspant en ziet dit als een manier om terechte zorgen over handelsverdragen zoals TTIP weg te nemen. De Minister noemt in dat kader «no-U-turn» en «fork-in-the-road». Kan de Minister beide opties verder toelichten en daarbij aangeven wat voor- en nadelen zijn van beide? Kan de Minister eveneens uiteenzetten hoe de Amerikaanse delegatie tot nu toe heeft gereageerd op Europese voorstellen rondom investeringsbescherming, bijvoorbeeld het oprichten van een internationaal investeringshof? Is de kans dat beide partijen elkaar gaan vinden op dit terrein groot of klein te noemen? Wat zijn momenteel de grootste verschillen tussen beide partijen?

Ten slotte hebben de leden van de VVD-fractie op dit terrein nog een vraag over het bijgevoegde concept paper «Investment in TTIP and beyond – the path for reform». In de paper worden op vier belangrijke punten (verdere) hervormingen voorgesteld voor TTIP, waardoor belangrijke zorgen onder de bevolking (deels) kunnen worden weggenomen. Het gaat om de «right to regulate», goed functionerende arbitragehoven, het inbouwen van beroep in Investor-State Dispute Settlement (ISDS)-zaken en de relatie tussen ISDS en nationale rechtssystemen. Kan de Minister haar reflectie geven op dit concept paper? In hoeverre acht zij het haalbaar dat genoemde hervormingen daadwerkelijk in het uiteindelijke TTIP-verdrag terecht komen?

WTO

De Minister schrijft dat een akkoord binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) eind dit jaar tot de mogelijkheden blijft behoren. Het zou dan gaan om een Nairobi-pakket, dat minder ambitieus is dan de oorspronkelijk gestelde ambities. Op welke punten wijkt dit pakket af van de oorspronkelijke ambities uit de Doha-ronde? En hoe groot acht de Minister de kans dat een akkoord over dit minder ambitieuze pakket wel wordt bereikt? Wat zijn op dit moment de grootste obstakels op weg naar dat akkoord en zijn de afgelopen maanden stappen gezet om die obstakels weg te nemen? Wat zijn de consequenties als een akkoord niet wordt gesloten? Graag een toelichting op deze punten.

Oostelijk partnerschap

Een laatste vraag die de VVD-fractie heeft betreft het Oostelijk partnerschap. De associatieakkoorden worden voorlopig toegepast (voor Oekraïne het politieke deel), maar hoe staat het met ratificatie daarvan? Zit er beweging in het aantal landen dat de akkoorden heeft geratificeerd? Wat is de tussenstand op dit moment?

Zou de Minister eveneens kunnen toelichten wat wordt bedoeld met de trilaterale contacten met Rusland over het akkoord met Oekraïne? Over welke zaken wordt in dit overleg gesproken en waarom? Hoe verhouden deze contacten zich tot de relatie die Europa en Nederland hebben met Rusland na de annexatie van de Krim en het neerhalen van vlucht MH17? Is de Minister met de leden van de VVD-fractie van mening dat hierbij voorzichtigheid moet worden betracht?

Inbreng PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken voor Handel, welke 27 november as. plaatsvindt. Graag willen zij het onderstaande inbrengen.

De leden van de PvdA-fractie zijn blij met de proactieve houding van de Europese Commissie op zoek naar nieuwe handelspartners. Economische ontwikkeling en het scheppen van banen is de meest effectieve manier om mensen uit de armoede te helpen. De leden betreuren het echter dat in de brief die de Minister de Kamer toezond (16 november jl.) alvorens dit Schriftelijk Overleg, hier niet tot nauwelijks aan wordt gerefereerd. Het nationaal en Europees, noem het eigen belang, lijkt louter voorop te staan. De leden vragen de Minister in haar volgende uitingen de diepere sociale motivatie, die de leden van de PvdA-fractie voor dergelijke handelsakkoorden hebben, helder op papier te zetten. Dat zou meer eer doen aan de aanvliegroute van dit kabinet, dat handel combineert met hulp, en alleen onder goede afspraken over de omgang met mens en milieu handel aangaat met, in dit geval, minder ontwikkelde, doch snel groeiende economieën.

Om de naleving van internationale standaarden binnen handelsverdragen met Aziatische landen te waarborgen, horen de leden van de PvdA-fractie graag van de Minister welk flankerend beleid Nederland en/of Europa voor ogen heeft om misstanden als gevolg van toenemende handel te voorkomen. Zo weten we bijvoorbeeld allemaal dat men het in Vietnam minder nauw neemt met klimaatverandering dan in het Westen. Hoe koppelt de Minister haar preventieve en op risico's geënte beleid op het gebied van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) aan de voorziene handelsintensivering binnen bepaalde sectoren

en landen? Groeien de activiteiten in bepaalde sectoren en landen van belangrijke ketenverduurzamingsorganisaties zoals het Initiatief Duurzame Handel (IDH) parallel mee met de daar voorziene handelsintensivering?

De leden van de PvdA-fractie hebben er al vaker op aangedrongen om mogelijkheden voor andersoortige handelsverdragen, zoals de Generalized Preference Schemes + (GSP+) of een zachtere vorm zoals Memorandums of Understanding (MoU's), te onderzoeken. Beide ten behoeve van heldere afspraken over hoe om te gaan met internationale normen en waarden op het gebied van arbeid en milieu. Kan de Minister aangeven of dergelijke opties de revue hebben gepasseerd bij de verdragen die nu worden onderhandeld, en of zij in bepaalde gevallen heil ziet in additionele bilaterale MoU's gericht op IMVO met bijvoorbeeld een land als de Filipijnen?

De Minister schrijft dat het kabinet de inzet van zowel de EU als Myanmar steunt om duurzaamheid (sociaal en milieu gerelateerd) op te nemen in het Investeringsbeschermingsakkoord tussen beide waar momenteel over wordt onderhandeld. Kan de Minister aangeven hoe zij de waarborging van deze belangrijke thema's voor zich ziet in een dergelijk akkoord?

De leden van de PvdA-fractie blijven de ontwikkelingen binnen het handelsverdrag tussen de EU en de VS (TTIP) kritisch volgen. Zij zijn verheugd dat de ontwikkelingen rondom de ISDS-clausule binnen de TTIP-onderhandelingen navolging lijken te krijgen in andere handelsverdragen. Idealiter geldt dit ook voor bestaande handelsverdragen. Hoe kijkt de Minister hier tegenaan? Is zij bereid om haar eerdere uitspraak «ISDS is dood en begraven» ook te laten gelden in bestaande verdragen waar ISDS nog springlevend is?

In het kader van de ministeriële conferentie (MC) in Nairobi later dit jaar, ontvangen de leden van de PvdA-fractie graag de laatste stand van zaken van de Minister. Met het niet behalen van de Doha-ronde wordt er nu afgestevend op een beperkter akkoord, een zogenaamd Nairobi-pakket. Kan de Minister een inhoudelijke briefing, inclusief een planning voor implementatie van het akkoord, alvorens het algemeen overleg Europese Handelsraad van 8 december a.s. aan de Kamer doen toekomen?

De Europese Commissie heeft dit najaar een nieuwe handelsstrategie gelanceerd, welke de leden van de PvdA-fractie met belangstelling hebben zien verschijnen. Wanneer is de Minister voornemens een appreciatie over deze strategie aan de Kamer te sturen, en kan zij daarbij toelichten wat de status van een dergelijke strategie is, en wat dit concreet gaat betekenen voor toekomstig beleid?

Na de afronding van het principeakkoord over het Trans-Pacific-Partnership (TPP) lijken verschillende verdragsonderhandelingen in een stroomversnelling terecht te komen. Hier is niets op tegen, mits internationale standaarden op het gebied van mensen- en arbeidsrechten en milieu worden gewaarborgd. De leden van de PvdA-fractie willen de Minister er nadrukkelijk op wijzen dat kwaliteit boven snelheid gaat.

Inbreng SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de handelsstrategie van de Commissie «Handel voor Iedereen». De leden hebben daarover enkele vragen, in het bijzonder over het nieuwe arbitragesysteem in TTIP, het Investment Court System (ICS).

In het BNC-fiche lezen de leden van de SP-fractie dat de Commissie grote nadruk legt op transparantie. De Commissie wil de EU-onderhandelingsteksten voortaan zo snel mogelijk online zetten. Is het kabinet bereid om ervoor te pleiten dat ook de onderhandelingsteksten over de Overeenkomst over Handel in Diensten (TiSA) zo snel mogelijk online worden gepubliceerd? Waarom is dit vooralsnog niet gebeurd?

In het BNC-fiche lezen de leden van de SP-fractie dat de lidstaten hun eigen beleidsruimte blijven behouden als de EU handelsakkoorden afsluit met derden. Kan worden aangegeven welke hoofdstukken of bepalingen van het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Canada (CETA), TTIP en TiSA, zoals het er nu naar uitziet, onder de competentie van de lidstaten (EU-only) zullen vallen? Klopt het dat het gemengde gedeelte naar verwachting maximaal 5% van dergelijke akkoorden omvat?

De leden van de SP-fractie lezen in het BNC-fiche dat de Economische Partnerschapsakkoorden (EPA's) geleidelijk worden uitgebreid van goederen naar diensten en investeringen. Het kabinet schrijft dat Nederland veel belang hecht aan goede monitoring van de EPA's en tijdens het voorzitterschap kansen zal benutten om hier stappen op te maken. Deelt het kabinet de mening dat alvorens de EPA's worden uitgebreid, grondige evaluatie van de effecten van de EPA's wenselijk is? Welke stappen heeft het kabinet precies voor ogen? Kan het kabinet daarbij een tijdlijn aangeven die het wil volgen tijdens het voorzitterschap?

In het BNC-fiche lezen de leden van de SP-fractie dat de Commissie inzet op onder meer de synergie in de aanpak van migratiekwesties, in het bijzonder terugkeer. Is het kabinet van mening dat dit thema thuishoort in een handelsstrategie? Wat wordt er precies bedoeld met synergie in de aanpak van terugkeer?

In hoeverre is het zeker dat er een anti-corruptie clausule wordt opgenomen in TTIP, zo vragen de leden van de SP-fractie. In welke andere verdragen die in een vergevorderd stadium zijn, of reeds zijn afgerond (onder andere de akkoorden met Japan, Mercosur, Vietnam en Canada), wordt naar waarschijnlijkheid een anti-corruptie clausule opgenomen?

Kan het kabinet de Kamer op de hoogte houden over de Raadsconclusies en in hoeverre zij nog worden aangepast door de zuidelijke lidstaten ten faveure van de bescherming van de eigen industrie, zo vragen de leden van de SP-fractie. Wat is het standpunt van Nederland in dezen?

De leden van de SP-fractie vragen waarom de EU vasthoudt aan een apart rechtssysteem voor bedrijven. Waarom is de reguliere rechtsgang niet afdoende? De leden van de SP-fractie willen van het kabinet weten in hoeverre het ICS onderdeel uitmaakt van onderhandelingen over vrijhandelsakkoorden die zich in een vergevorderd stadium bevinden, dan wel afgerond zijn (onder andere de akkoorden met Japan, Mercosur, Vietnam en Canada). Hoe kijkt de nieuwe Canadese regering aan tegen het ICS-voorstel?

Is Nederland voornemens om opmerkingen te plaatsen bij de adviesaanvraag van het Hof inzake het EU-Singapore verdrag, zo vragen de leden van de SP-fractie. Zo ja, welke? Kan Nederland daarbij het verzoek doen om te informeren naar de procedure indien een lidstaat een gemengd akkoord niet ratificeert?

De leden van de SP-fractie vragen of het klopt dat ICS meer mogelijkheden biedt om een zaak te beginnen dan in het geval van ISDS. Klopt het dat het criterium dat een investering bij moet dragen aan de economie van het ontvangende land hier geen onderdeel van uitmaakt? Hoe verhoudt dit zich tot het standpunt van de Minister, die het belang van substance-eisen om misbruik van belasting- dan wel investeringsverdragen te voorkomen meermaals heeft onderstreept?

De leden van de SP-fractie vragen of het klopt dat het ondernemersrisico met behulp van ICS nog altijd kan worden afgewenteld op de burger. Deelt de Minister de mening dat dit de rechtsongelijkheid tussen burgers en staten enerzijds, en bedrijven anderzijds vergroot, gezien burgers en staten geen beroep kunnen doen op ICS (noch op ISDS)?

De leden van de SP-fractie vragen of het kabinet erkent dat het aantal beroepsmogelijkheden aanzienlijk kan stijgen door ICS omdat ook bedrijven in beroep kunnen gaan tegen een uitspraak. Wat zijn de criteria voor bedrijven om in beroep te kunnen gaan? Erkent het kabinet dat veel zaken om te zetten zijn in een claim door de breed geformuleerde bepalingen in ICS? Kan het kabinet daarbij ingaan op de termen «noodzakelijke» maatregel, «substantiële» ontneming van eigendomsrechten, «manifest arbitrair» en «legitieme verwachtingen»?

De leden van de SP-fractie vragen of al bekend is wat het oordeel is van de Verenigde Staten over ICS. Erkent het kabinet dat de Amerikanen concessies zullen verlangen in het onderhandelingsproces, waardoor het voorstel kan verwateren? De leden van de SP-fractie vragen wat respectievelijk Nederland en de Europese Commissie gaan doen indien het ICS voorstel wordt verworpen door de Amerikanen.

Klopt het dat er in het EU-Myanmar akkoord wordt onderhandeld over de oude versie van ISDS, en niet over ICS, zo informeren de leden van de SP-fractie. Wat is de reden hiervan?

Inbreng GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben met interesse kennis genomen van het EU-voorstel: Handel voor Iedereen en de beantwoording door de Minister van de schriftelijke vragen van het lid Klaver over de door de Europese Commissie voorgestelde nieuwe handelsstrategie voor Europa.

Uit de beantwoording van onze vragen blijkt tot teleurstelling van de leden van de GroenLinks-fractie nog geen commitment van de Minister om verouderde handelsverdragen actief open te breken, en doelstellingen als duurzame ontwikkeling veel meer juridische kracht te geven in de handelsverdragen. Zij hoopten op concretere plannen van de Minister om eerlijke handel te bevorderen middels een nieuw model voor Investeringsbeschermings-overeenkomsten (IBO's). Wat betreft de leden van de GroenLinks-fractie worden sociale- en milieunormen een veel groter onderdeel van alle handelsverdragen die Nederland onderhoudt, en worden deze zaken niet slechts in preambules aangehaald. Zij zijn verheugd te horen dat de Europese Commissie werkt aan een plan van aanpak voor de implementatie van afspraken op het gebied van duurzame ontwikkeling, eerlijke handel en mensenrechten en wachten ook hier op concrete invulling van waarden zoals duurzaamheid en transparantie. Volgens deze leden omvat het voorstel van de Europese Commissie voor een Investment Court System slechts kleine verbeteringen ten opzichte van het oorspronkelijke ISDS. Zij hebben nog steeds grote zorgen over de extra laag rechten voor buitenlandse investeerders middels deze nieuwe «EU-standaard» van internationale geschillenbeslechting. Deze leden

missen een argumentatie per handelsverdrag waarom een ISDS in verschillende verdragen nodig is.

De Minister schrijft dat de invloed van handels- en investeringsakkoorden op mensenrechten moet worden meegenomen in de impact assessments van handelsakkoorden, en dat voor geïdentificeerde risico's geschikte maatregelen moeten worden genomen. Welke partij zal deze impact assessments uitvoeren? Welke maatregelen dienen er volgens de Minister te worden genomen wanneer er schadelijke effecten worden blootgelegd?

De leden van de GroenLinks-fractie willen graag weten welke maatregelen de Minister bereid is te nemen om ervoor te zorgen dat Nederland bedrijven zonder substantiële bedrijfsactiviteiten uit zal sluiten van voorzieningen in handelsverdragen, en hoopt dat de Minister dit kan toelichten.

Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-fractie naar de verenigbaarheid van ISDS met EU-wetgeving. Zij vragen de Minister of zij uiterlijk begin december wil toelichten of zij hierover een vraag in zal dienen bij de behandeling van het handelsverdrag tussen de EU en Singapore bij het Europese Hof van Justitie. Dit stelt de Kamer in staat om voor de inbrengdatum zo nodig over de aangehouden motie Jasper van Dijk/Klaver (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1540) te stemmen.

Inbreng ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen naar de noodzaak van ICS in handelsverdragen als TTIP en CETA. Zij verwijzen ook naar de aangenomen motie-Segers c.s. (Kamerstuk 21 501-20, nr. 964), die uitspreekt dat TTIP geen geschillenbeslechting mag bevatten die afbreuk doet aan ons nationale rechtssysteem en onze democratische besluitvorming. De motie verwijst bovendien naar de waarborging van onze democratische rechtsstaat en waarden zoals menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, rechtsgelijkheid en bescherming van milieu en mensenrechten. Hoe gaat de Minister met deze motie om, aangezien ook ICS naast of zelfs boven ons nationale rechtssysteem functioneert en niet gebonden is aan onze wetgeving? Waarom wordt het recht om te reguleren niet eenduidig vastgelegd? Waarom is transnationale arbitrage noodzakelijk naast of zelfs boven ons eigen rechtssysteem? Kan de Minister voorbeelden geven van situaties waarin ons nationale rechtssysteem tekortschiet om investeringsgeschillen te beslechten? Waarom is het nodig om buitenlandse investeerders exclusieve toegang tot transnationale arbitrage te geven, in tegenstelling tot Nederlandse MKB-bedrijven en burgers?